



Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2013. február 28. *

„Okleveles könyvvizsgálók kamarája — Az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzési rendszerére vonatkozó szabályozás — EUMSZ 101. cikk — Vállalkozások társulása — Versenykorlátozás — Igazolások — Az EUMSZ 106. cikk (2) bekezdése”

A C-1/12. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunal da Relação de Lisboa (Portugália) a Bírósághoz 2012. január 3-án érkezett, 2011. november 15-i határozatával terjesztett elő az előtte

az **Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas**

és

az **Autoridade da Concorrência**

között,

a **Ministério Público**

részvételével

folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: R. Silva de Lapuerta, a tanácselnök, G. Arestis, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (előadó) és J. L. da Cruz Vilaça bírák,

főtanácsnok: P. Mengozzi,

hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2012. december 13-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas képviselőjében D. Abecassis, L. Vilhena de Freitas és R. Leandro Vasconcelos advogados,
- a Ministério Público képviselőjében F. de Jesus Marques de Oliveira procuradora-geral adjunta,

* Az eljárás nyelve: portugál.

- a portugál kormány képviselőjében L. Inez Fernandes, meghatalmazotti minőségben, segítője M. Caldeira advogada,
- az olasz kormány képviselőjében G. Palmieri meghatalmazotti minőségben, segítője F. Varrone avvocato dello Stato,
- a holland kormány képviselőjében C. Wissels, meghatalmazotti minőségben,
- a lengyel kormány képviselőjében B. Majczyna és M. Szpunar, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében N. Khan, L. Parpala és P. Guerra e Andrade, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 56. cikk, az EUMSZ 101. cikk, az EUMSZ 102. cikk és az EUMSZ 106. cikk értelmezésére irányul.
- 2 Ezt a kérelmet az Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas (az okleveles könyvvizsgálók kamarája, a továbbiakban: OTOC) és az Autoridade da Concorrência (versenyhatóság, a továbbiakban: AdC) között különösen a képzési kreditek szerzéséről szóló rendelet (Regulamento da Formação de Créditos, *Diário da República*, 2007. július 12-i 2. sorozat, 133. sz.; a továbbiakban: vitatott rendelet) EUMSZ 101. cikkel való összeegyeztethetlensége tárgyában indult peres eljárás keretében terjesztették elő. E rendeletet 2007. május 18-án a Câmara dos Técnicos Oficiais de Contas (okleveles könyvvizsgálói kamara) – amelynek jogutódja az OTOC – fogadta el.

Jogi háttér

Az OTOC alapszabálya

- 3 Az okleveles könyvvizsgálók kamarája alapszabályának 1. cikke (a továbbiakban: az OTOC alapszabálya) – amely a 2009. október 26-i 310/2009. törvényrendelet I. mellékletét képezi – a következőképpen szól:

„Az [OTOC] egyesületi jellegű közjogi jogi személy, amelynek feladata a kötelező tagság révén az okleveles könyvvizsgálók szakmai érdekeinek képviselése és a hivatás gyakorlásához kapcsolódó valamennyi terület felügyelése.”

- 4 Ezen alapszabály 3. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„1. A kamara a következő jogkörökkel rendelkezik:

- a) okleveles könyvvizsgálói szakmai minősítést ad, és erre vonatkozó szakmai oklevelet/bizonyítványt bocsát ki;
- b) megóvja a szakma méltóságát és tekintélyét, betartatja az etikai elveket, valamint védi tagjai közvetlen érdekeit és előjogait;

- c) előmozdítja tagjai fejlődését és szakmai továbbképzését, és ehhez különösen szakmai továbbképzési tanfolyamok és programok, tanfolyamok és konferenciák nyújtásával járul hozzá;

[...]

- n) gyakorolja a fegyelmi jogkört az okleveles könyvvizsgálók felett;

- o) megállapítja az etikai és szakmai deontológiai szabályokat;

[...]

- r) az okleveles könyvvizsgálók által nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó minőségellenőrzési rendszereket hoz létre és hajt végre;

- s) tagjai számára kötelező szakmai továbbképzési rendszereket alakít ki, szervez és hajt végre;

[...]”

5 A hivatkozott alapszabály 6. cikke értelmében:

„(1) Az okleveles könyvvizsgálók a következő feladatokat látják el:

- a) megtervezik, megszervezik és összehangolják azon jogalanyok számvitelét, amelyek a hivatalosan alkalmazandó számlatükör alapján a jogszabályoknak megfelelő könyvelést vezetnek vagy kötelesek vezetni, vagy adott esetben megtervezik, megszervezik és összehangolják a jogszabályok, a hatályos számviteli szabályok és a betartásával a számviteli standardalkotásra hatáskörrel rendelkező szervezetek iránymutatásait;
- b) felelősséget vállalnak az előző pontban meghatározott jogalanyok számviteli és adózási szempontból való technikai szabályosságáért;
- c) az a) pontban meghatározott jogalanyok jogi képviselőjével együttesen aláírja pénzügyi kimutatásait és adóbevallásait, ezzel tanúsítva – a kamara által meghatározott feltételek alapján, a kereskedelmi- és adótörvények érintett szervekre ruházott jogkörének és felelősségének sérelme nélkül – azok minőségét;
- d) azon adóalanyok által szolgáltatott adatok alapján, amelyeknek számviteléért felelősek, felülvizsgálják a bérszámfejtéssel kapcsolatos, szociális biztonsági és adózási célból tett nyilatkozatokat;

2. Az okleveles könyvvizsgálók feladatai közé tartozik továbbá:

- a) számviteli, adózási és szociális biztonsággal kapcsolatos tanácsadói tevékenységet folytatni;
- b) azon adóalanyok képviseletében, amelyek számviteléért felelősek, az adózási eljárások közigazgatási szakaszában a különös képesítésükkel kapcsolatos kérdések keretében eljárni;
- c) minden, jogszabályok által meghatározott egyéb, szakmájuk gyakorlásához tartozó feladatot ellátni, így különösen bíróság vagy más hatóság, illetve magánjogi jogalany által kijelölt szakértőként eljárni.

[...]”.

- 6 Az OTOC alapszabályának 57. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében az okleveles könyvvizsgálók kötelesek az OTOC összes rendeletét betartani, valamint összes határozatát végrehajtani.
- 7 Ezen alapszabály 59. cikkének (2) bekezdése értelmében fegyelmi vétséget követ el az az okleveles könyvvizsgáló, aki „az [...] alapszabályban [...] vagy a Kamara által elfogadott egyéb rendelkezésekben vagy határozatokban előírt általános vagy különös kötelezettségei valamelyikét tevékenyen vagy mulasztás révén, akár gondatlanul megszegi”.
- 8 A fegyelmi vétségek az OTOC alapszabályának 63. és 64. cikke alapján a fegyelmi szankciók valamelyikét – vagyis megrovást, pénzbírságot, a könyvvizsgálói tevékenység legfeljebb három évig terjedő felfüggesztését és a kamarai tagok sorából való törlést – vonhatják maguk után.

A minőségellenőrzésről szóló rendelet

- 9 2004. március 30-án a könyvvizsgálói kamara elfogadta a minőségellenőrzésről szóló rendeletet (Regulamento do Controlo de Qualidade, *Diário da República*, 2004. július 27-i 2. sorozat, 175. sz.). E rendelet 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az átfogó ellenőrzést az alábbi elemek ellenőrzése révén kell elvégezni:

[...]

- e) az utolsó két évben átlagban évi 35, az [OTOC] által nyújtott vagy általa egyenértékűvé minősített képzési kredit megszerzése;

[...]”

A vitatott rendelet

- 10 A vitatott rendelet 3. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az [OTOC] által nyújtott továbbképzési típusok

1. Az [OTOC] a következő továbbképzési típusokat támogatja:

- a) intézményi továbbképzés;
- b) szakmai továbbképzés.

(2) Az intézményi továbbképzés az [OTOC] által a tagjai részére megvalósított olyan, legfeljebb tizenhat óra időtartamú tevékenységekből áll, amelyek célja a könyvvizsgálók figyelmének egyes kezdeményezésekre és jogszabályi módosításokra, illetve etikai és deontológiai kérdésekre való felhívása.

(3) A szakmai továbbképzés legfeljebb tizenhat óra időtartamú, a szakmához szorosan hozzátartozó témákkal kapcsolatos tanulási és fejlesztési foglalkozásokból áll.”

- 11 A hivatkozott rendelet 5. cikkének (1) bekezdése értelmében az OTOC jogosult bármilyen típusú, a könyvvizsgálói tevékenység szempontjából fontos továbbképzést előírni. E rendelkezés (2) bekezdése szerint az intézményi továbbképzést kizárólag az OTOC nyújthatja.

- 12 E rendelet 6. és 7. cikkéből kitűnik, hogy a törvény értelmében a képzés nyújtására jogosult felsőfokú oktatási intézmények és akkreditált szervezetek, valamint az OTOC nyilvántartásába felvett szervezetek jogosultak az okleveles könyvvizsgálók szakmai továbbképzése keretében képzéseket nyújtani.
- 13 Az ahhoz szükséges feltételek, hogy a képzési szervezetek engedélyt kaphassanak az OTOC-tól képzési kreditek szerzésére jogosító továbbképzés nyújtására, a vitatott rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében a következők:
- „a) képzések nyújtására való bizonyított képesség;
 - b) a minőségi képzések nyújtásához szükséges (pénzügyi, tárgyi és humán) feltételek rendelkezésre állása;
 - c) a szóban forgó szervezet vezetősége tagjainak, valamint a képzés nyújtásáért felelős személyek bizonyított alkalmassága;
 - d) egyetemi tanárok és/vagy a szakmán belül elismert kompetenciákkal rendelkező személyek és/vagy a szakma gyakorlásával összefüggő területeken elismert kompetenciákkal rendelkező könyvvizsgálók részvétele.
- 14 E rendelet 9. cikkének megfelelően a képzési szervezeteknek a képzési kreditek nyújtására alkalmas továbbképzések tartásának céljából való nyilvántartásba vételéről vagy annak elutasításáról szóló határozatokat az OTOC vezetősége a kérelem benyújtásától számított három hónapon belül hozza meg.
- 15 A hivatkozott rendelet 10–12. cikke szabályozza a nem az OTOC által nyújtott, képzési kreditek szerzésére alkalmas továbbképzések egyenértékűvé minősítésének eljárását. Az egyes továbbképzések egyenértékűvé minősítéséről vagy nem minősítéséről az OTOC határoz.
- 16 E rendelet 15. cikkének (1) bekezdése értelmében az okleveles könyvvizsgálók intézményi továbbképzésén vagy szakmai továbbképzésén való részvétele – feltéve, hogy e képzést az OTOC nyújtotta vagy egyenértékűvé minősítette – képzési óránként 1,5 kredit megszerzésére jogosít. A 15. cikk (1) bekezdésének megfelelően az okleveles könyvvizsgálóknak évente 12 óra intézményi képzési kreditet kell szerezniük.
- 17 A vitatott rendelet 16. cikke úgy rendelkezik, hogy a rendelet 8. cikkének hatálya alá tartozó képzési szervezetek kötelesek az OTOC-nak díjat fizetni mind a képzési szervezetenként való nyilvántartásba vétel iránti kérelem benyújtásakor, mind az egyes tartani kívánt továbbképzések egyenértékűvé minősítésekor. A hivatkozott rendelet 17. cikke értelmében e díj összege az OTOC által az ezen eljárások keretében viselt összesített költségeknek felel meg, ám annak mértékét a vitatott rendelet nem rögzíti.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 18 Az AdC 2006-ban és 2009-ben két, az OTOC által bevezetett kötelező okleveleskönyvvizsgáló-képzési rendszer elleni panaszt kapott.
- 19 Ezen időszak alatt számos képzési szervezet kérelmezte az annak érdekében történő nyilvántartásba vételét, hogy okleveles könyvvizsgálóknak szóló szakmai továbbképzési tanfolyamokat nyújthasson, és ezért 200 eurót fizettek. Ezek az intézmények a szóban forgó időszak alatt az általuk tervezett továbbképzési tanfolyamok egyenértékűvé minősítését is kérelmezték, és 100 eurós díjat fizettek minden tervezett eseményért.

- 20 Ugyan az OTOC e kérelmek nagy részének helyt adott, ám az ügy Bíróság rendelkezésére álló irataiból kitűnik, hogy bizonyos esetekben megtagadta egyes továbbképzési tanfolyamok egyenértékűvé minősítését.
- 21 Ezen túlmenően két képzési szervezet kifejezetten megtagadta az OTOC-nál való nyilvántartásba vételt azon indokból, hogy a vitatott rendelet jogellenesen korlátozta az okleveles könyvvizsgálóknak szóló szakmai továbbképzési tanfolyamok megvalósítására vonatkozó szabadságát.
- 22 A Bíróság rendelkezésére iratokból továbbá kitűnik, hogy az OTOC bizonyos esetekben nem hozott döntést, miközben az egyenértékűvé minősítés iránti kérelem benyújtása óta több mint öt hónap telt el, vagy az ilyen kérelemre több mint egy év után válaszolt.
- 23 Az AdC 2010. május 7-i határozatában (a továbbiakban: vitatott határozat) – miután az érintett piacot az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének egész országra kiterjedő piacaként határozta meg – megállapította, hogy az OTOC a vitatott rendelet elfogadásával megsértette az EUMSZ 101. cikket, valamint az EUMSZ 102. cikket, és bírságot szabott ki vele szemben.
- 24 Az OTOC a tribunal do comércio de Lisboa-tól (lisszaboni kereskedelmi bíróság) e határozat megsemmisítését kérte.
- 25 E bíróság először is úgy ítélte meg, hogy egyrészt azáltal, hogy az OTOC arra kötelezte az összes okleveles könyvvizsgálót, hogy a két utolsó évben átlagban évi, az OTOC által szervezett vagy jóváhagyott 35 képzési kreditet szerezzen, amelyből 12 óra képzési kreditet kizárólag maga az OTOC által nyújtott továbbképzés keretében kell megszerezni, másrészt azáltal, hogy az OTOC határozta meg, mely képzési szervezetek jogosultak képzési kredit szerzésére jogosító továbbképzést és továbbképzési tanfolyamokat nyújtani, torzította a versenyt az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének piacán. Továbbá úgy ítélte meg, hogy a vitatott rendelet hátrányosan érintheti a tagállamok közötti kereskedelmet.
- 26 Ezt követően a tribunal do comércio de Lisboa elutasította azt az érvet, miszerint a hivatkozott rendeletről származó versenykorlátozások szükségesek voltak az okleveles könyvvizsgálói hivatás megfelelő gyakorlásának biztosítása érdekében.
- 27 Végül e bíróság úgy ítélte meg, hogy az OTOC az érintett piacon nem élt vissza erőfölényes helyzetével. Ezért megsemmisítette a vitatott határozat erre vonatkozó részét.
- 28 Az OTOC a kérdést előterjesztő bírósághoz fordult és a tribunal do comércio de Lisboa ítéletének hatályon kívül helyezését kérte, arra hivatkozva, hogy olyan, közvetlenül a jogszabályból eredő közszolgáltatási feladatot lát el, amely a tagjai továbbképzésének elősegítésére és az ahhoz való hozzájárulásra is kiterjed. Továbbképzési tevékenysége tehát a gazdasági tevékenység körén kívül esik, következésképpen nem tartozik az EUMSZ 101. cikk hatálya alá. Mindenesetre – amint az a C-309/99. sz., Wouters és társai ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-1577. o.) 97. és azt követő pontjaiból kitűnik – ez a cikk a jelen ügyben nem alkalmazható, mivel az OTOC magatartásának esetleges korlátozó hatásait az okleveles könyvvizsgálói hivatás megfelelő gyakorlása biztosításának szükségessége igazolja. Egyébiránt a vitatott rendelet hozzájárul a kínálat javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, továbbá az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése értelmében lehetővé teszi a fogyasztóknak a belőle eredő előnyből való méltányos részesedését. Ezen túlmenően az okleveles könyvvizsgálóknak szóló kötelező továbbképzési rendszer létrehozatala az EUMSZ 106. cikk (2) bekezdése értelmében közszolgáltatási feladatnak minősül.

29 Ilyen körülmények között a Tribunal da Relação de Lisboa (lisszaboni fellebbviteli bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

- „1) Egy olyan szervezetet, mint [az OTOC] egészében véve vállalkozások társulásának kell tekinteni a közösségi versenyszabályokra (továbbképzési piacra) vonatkozó közösségi jogszabályok alkalmazása szempontjából? Ha igen, akkor az EUMSZ 101. cikk (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy annak hatálya alá tartozik az olyan szervezet is, mint az OTOC, amely az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzése terén a jogi előírások részletes végrehajtási szabályaként általánosan kötelező szabályokat állapít meg annak érdekében, hogy az állampolgárok számára hiteles és minőségi szolgáltatást biztosítson?
- 2) Amennyiben egy olyan szervezet, mint az OTOC számára jogszabály írja elő a tagok számára kötelező továbbképzési rendszer létrehozásának szükségességét, a[z] [...] EUMSZ 101. cikk értelmezhető-e úgy, hogy annak alapján megkérdőjelezhető az azt létrehozó rendelet és az OTOC által jogszerűen megkövetelt továbbképzési rendszer létrehozása, amennyiben a jogszabályi követelmény szigorú átültetésére szorítkozik? Vagy ellenkezőleg, ez a kérdés nem tartozik az EUMSZ 101. cikk hatálya alá, és a[z] [...] EUMSZ 56. cikkre és az azt követő cikkekre tekintettel kell értékelni?
- 3) Figyelembe véve, hogy a [fent hivatkozott] Wouters [és társai] ügyben és más hasonló ügyekben hozott ítéletek olyan szabályozásra vonatkoztak, amely hatással van a szóban forgó szakmai kamara tagjainak gazdasági tevékenységére, ellentétes-e a jelenlegi EUMSZ 101. cikkel és EUMSZ 102. cikkel az okleveles könyvvizsgálók továbbképzésére vonatkozó azon szabályozás, amely közvetlenül nem befolyásolja a gazdasági tevékenységüket?
- 4) Az uniós versenyjog tükrében valamely szakmai kamara előírhat-e (a továbbképzési piacon) valamely hivatás gyakorlásának előfeltételeként olyan továbbképzést, amelyet kizárólag az adott kamara nyújt?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első három kérdésről

Előzetes megfontolások

- 30 Az ügynek a Bíróság rendelkezésére álló irataiból kitűnik, hogy az AdC a vitatott határozatban azt állapította meg, hogy a vitatott rendelet elfogadásával az OTOC megsértette mind az EUMSZ 101. cikket, mind az EUMSZ 102. cikket. Ezt követően a tribunal do comércio de Lisboa megsemmisítette e határozatot annyiban, amennyiben az AdC az EUMSZ 102. cikk megsértését állapította meg. A kérdést előterjesztő bíróság előtt az OTOC a szóban forgó bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését csupán annyiban kéri, amennyiben az helybenhagyta az EUMSZ 101. cikk megsértésének megállapítását.
- 31 Nyilvánvalónak tűnik tehát, hogy az alapeljárás tárgyát képező jogvita jelenlegi állása szerint az EUMSZ 56. cikk és azt követő cikkek, valamint az EUMSZ 102. cikk értelmezésére vonatkozó kérelem egyáltalán nem függ össze e jogvita tárgyával, ennél fogva az annak megoldása szempontjából irreleváns. Egyrészt ugyanis a vitatott rendeletnek az EUMSZ 56. cikkel és azt követő cikkekkel való összeegyeztethetősége nem képi a vitatott határozat tárgyát, másrészt pedig az OTOC e határozatnak a tribunal do comércio de Lisboa általi részleges megsemmisítését – annyiban, amennyiben az megállapítja az EUMSZ 102. cikk megsértését – a kérdést előterjesztő bíróság előtt nem vitatta.

- 32 Következésképpen meg kell állapítani, hogy az első három előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés kizárólag az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

Az előterjesztett kérdésekről

- 33 Az első három kérdésével – amelyeket a jelen ítélet 32. pontjában meghatározott korlátok között együttesen kell megvizsgálni – a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az OTOC-hoz hasonló szakmai kamara által elfogadott, az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló rendeletet az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulása által elfogadott döntésnek kell-e tekinteni. Különösen arra vár választ, hogy az a körülmény hatással van-e EUMSZ 101. cikk alkalmazására egyrészt, hogy az OTOC a jogszabály értelmében köteles a tagjai számára kötelező továbbképzési rendszer létrehozására vonatkozó általánosan kötelező szabályokat elfogadni annak érdekében, hogy az állampolgárok számára hiteles és minőségi szolgáltatást biztosítson, másrészt, hogy e szabályok közvetlenül nem befolyásolják az okleveles könyvvizsgálók gazdasági tevékenységét.
- 34 Annak meghatározása érdekében, hogy a vitatott rendelethez hasonló jogszabályt az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulása által elfogadott döntésnek kell-e tekinteni, először is azt kell megvizsgálni, hogy az okleveles könyvvizsgálók az uniós versenyjog értelmében vállalkozásoknak minősülnek-e.
- 35 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint versenyjogi összefüggésben a vállalkozás fogalma minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjától. (lásd különösen a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 46. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 36 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat szerint továbbá minden olyan tevékenység gazdasági tevékenységnek minősül, amely áruk vagy szolgáltatások adott piacon történő kínálatával jár (lásd különösen a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 47. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 37 A jelen esetben az ügynek a Bíróság rendelkezésére álló irataiból kitűnik, hogy az okleveles könyvvizsgálók díjazás fejében olyan könnyvizsgálói szolgáltatást nyújtanak, amely az OTOC alapszabályának 6. cikke értelmében különösen jogalanyok számvitelének megtervezéséből, szervezéséből és összehangolásából, e jogalanyok pénzügyi kimutatásainak és adóbevallásainak aláírásából, a számviteli, adózási és szociális biztonsággal kapcsolatos tanácsadói tevékenységből, valamint azon adóalanyok képviseletében, amelyek számviteléért felelősek, adózási eljárások közigazgatási szakaszában a sajátos jogkörükkel kapcsolatos kérdések keretében való eljárásból áll. Ezen túlmenően nem vitatott, hogy az okleveles könyvvizsgálók szellemi szabadfoglalkozást gyakorló személyekként az e tevékenységekkel járó pénzügyi kockázatokat maguk viselik, mivel a kiadások és bevételek közötti eltérés esetén az okleveles könyvvizsgáló a megállapított hiányt maga viseli.
- 38 Ilyen körülmények között az okleveles könyvvizsgálók – figyelemmel hivatásuk portugáliai szabályozásának mikéntjére – gazdasági tevékenységet folytatnak, következésképpen az EUMSZ 101. cikk értelmében vállalkozásoknak minősülnek, és az általuk nyújtott szolgáltatások összetett és szakmai jellege, valamint azon körülmény, hogy a foglalkozásuk gyakorlása szabályozott, sem módosíthatja e következtetést (lásd analógia útján a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 49. pontját).
- 39 Másodsorban azt a kérdést kell megvizsgálni, hogy az OTOC-hoz hasonló szakmai kamarát az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulásának, vagy éppen ellenkezőleg, hatóságnak kell-e tekinteni, amikor a vitatott rendelethez hasonló jogszabályt fogad el.

- 40 A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az olyan tevékenység, amely a jellegénél, a rá vonatkozó szabályoknál és a tárgyánál fogva a gazdasági tevékenység körén kívül esik, illetve közhatalmi jogosítványok gyakorlásával függ össze, nem tartozik az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés versenyjogi szabályainak hatálya alá (lásd különösen a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 57. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 41 Mindazonáltal először is az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló szabályozás nem minősül a gazdasági tevékenység körén kívül esőnek.
- 42 E tekintetben nyilvánvaló egyrészt, hogy az OTOC maga is nyújt okleveles könyvvizsgálóknak szóló szakmai továbbképzési tanfolyamokat, másrészt pedig, hogy a továbbképzést nyújtani kívánó többi szolgáltatóra a vitatott rendeletben meghatározott szabályok az irányadók. Következésképpen e rendelet közvetlenül befolyásolja az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének piacon folytatott gazdasági tevékenységet.
- 43 Ezen túlmenően – amint azt a lengyel kormány és az Európai Bizottság megjegyzi – az okleveles könyvvizsgálók azon kötelezettsége, hogy az e rendeletben meghatározott feltételek szerint továbbképzésben vegyenek részt, szorosan összefügg szakmai tevékenységük gyakorlásával. E kötelezettség elmulasztása ugyanis az OTOC alapszabálya 57. cikke (1) bekezdése a) pontjának, 59. cikke (2) bekezdésének, valamint 63. és 64. cikkének alkalmazásával olyan fegyelmi szankciókhoz vezethetnek, mint például tevékenységük legfeljebb három évig terjedő felfüggesztésének elrendelése vagy a kamarai tagok sorából való törlés.
- 44 Még ha feltételezzük is, hogy a szóban forgó rendelet közvetlenül nem befolyásolja az okleveles könyvvizsgálók gazdasági tevékenységét – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság a harmadik kérdés keretében sugallja –, e körülmény önmagában nem elegendő ahhoz, hogy valamely vállalkozások társulásának döntése ne tartozzon az EUMSZ 101. cikk hatálya alá.
- 45 Az ilyen döntés ugyanis az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében azon a piacon akadályozhatja, korlátozhatja vagy torzíthatja a versenyt, amelyen valamely szakmai kamara tagjai tevékenységüket végzik, hanem olyan más piacon is, amelyen e szakmai kamara maga is gazdasági tevékenységet végez.
- 46 Másodszor, amikor az OTOC-hoz hasonló szakmai kamara a vitatott rendelethez hasonló rendeletet fogad el, nem a közhatalom tipikus előjogait gyakorolja, hanem inkább egy olyan hivatás szabályozó hatóságaként jár el, amelynek gyakorlása egyébiránt gazdasági tevékenységnek minősül.
- 47 Egyrészt tehát nem vitatott, hogy az OTOC igazgatási szervei kizárólag e kamara tagjaiból állnak. Ezen túlmenően a nemzeti hatóságok egyáltalán nem szólnak bele e szervek tagjainak kinevezésébe.
- 48 E tekintetben nem releváns az, hogy az OTOC-ot közjogi alapszabály szabályozza. Ugyanis az EUMSZ 101. cikk saját megfogalmazása szerint vállalkozások közötti megállapodásokra és vállalkozások társulásai által hozott döntésekre alkalmazandó. Azon jogi keret, amelyen belül az ilyen megállapodások megkötésére és az ilyen döntések meghozatalára sor kerül, valamint a különböző nemzeti jogrendszerek által e keretnek adott jogi minősítés nem bír jelentőséggel az uniós versenyjogi szabályok és különösen az EUMSZ 101. cikk alkalmazásának szempontjából (a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 66. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 49 Másrészt az OTOC-ra ruházott szabályozási jogkörhöz nem kapcsolódnak olyan feltételek vagy kritériumok, amelyeket be kellene tartania a vitatott rendelethez hasonló jogi aktusok meghozatalakor. E tekintetben OTOC alapszabálya 3. cikke (1) bekezdésének c) és s) pontja arra szorítkozik, hogy az OTOC feladataként határozza meg „tagjai fejlődés[nek] és szakmai továbbképzés[nek] előmozdítását], és ehhez különösen szakmai továbbképzési tanfolyamok és programok, tanfolyamok és konferenciák szervezésével [való hozzájárulását], továbbá „tagjai számára kötelező szakmai továbbképzési rendszereket [létrehozását], [szervezését] és [végrehajtását]”.

- 50 Ezek a rendelkezés tehát széles mérlegelési mozgásteret nyújtanak az OTOC részére azon elvek, feltételek és körülmények meghatározása tekintetében, amelyeknek az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzési rendszerének meg kell felelnie.
- 51 Így különösen az OTOC alapszabálya nem mondja ki, hogy az utóbbi kizárólagos joggal rendelkezik az okleveles könyvvizsgálóknak szóló szakmai továbbképzési tanfolyamok nyújtására, és nem is ír elő olyan feltételeket, amelyek a képzési szervezeteknek az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének piacára való belépését szabályoznák. Az e kérdésre vonatkozó szabályokat viszont a vitatott rendelet tartalmazza.
- 52 Ezen túlmenően nyilvánvaló, hogy e rendeletet az OTOC állami beavatkozás nélkül hozta meg.
- 53 A kérdést előterjesztő bíróság által a második kérdés keretében hivatkozott azon tény, hogy az OTOC jogszabályi követelmény értelmében köteles a tagjai számára szóló kötelező továbbképzési rendszer létrehozására, nem kérdőjelezi meg a fenti megfontolásokat.
- 54 Igaz, hogy amennyiben a tagállam szabályozási jogkört biztosít valamely szakmai szervezetnek, gondoskodik arról, hogy meghatározza azon közérdekű szempontokat és lényeges elveket, amelyeknek meg kell felelnie a szabályozásának, valamint ügyel arra, hogy megtartsa a végső döntési jogkörét, a szakmai szervezet által megállapított jogszabályok megőrzik állami jellegüket, és nem tartoznak a Szerződésnek a vállalkozásokra alkalmazandó szabályai alá (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 68. pontját).
- 55 Mindazonáltal úgy tűnik, hogy – amint az a jelen ítélet 49–52. pontjából következik – az alapeljárásban nem ez a helyzet áll fenn.
- 56 E körülmények között az alapeljárásban szereplő szakmai kamara által a képzési kreditek szerzésére vonatkozóan megállapított szabályok csak az utóbbinak tudhatók be.
- 57 A felperes által az alapeljárásban hivatkozott azon körülmény EUMSZ 101. cikk alkalmazására gyakorolt hatása tekintetében, miszerint az OTOC nonprofit szervezet, meg kell jegyezni, hogy ez a tény nem akadályozza annak, hogy vállalkozásnak minősüljön az a jogalany, amely tevékeny a piacon, ha az ennek megfelelő szolgáltatások nyújtása a többi, nyereségorientált gazdasági szereplő szolgáltatásaival versenyez (lásd ebben az értelemben a C-222/04. sz., Cassa di Risparmio di Firenze és társai ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-289. o.] 122. és 123. pontját, valamint a C-49/07. sz. MOTOE-ügyben 2008. július 1-jén hozott [EBHT 2008., I-4863. o.] 27. pontját).
- 58 Az alapeljárásban is ez a helyzet. Az ügynek a Bíróság rendelkezésére álló irataiból ugyanis kitűnik, hogy az OTOC olyan okleveles könyvvizsgálóknak szóló szakmai továbbképzési tanfolyamokat kínál, amelyek versenyeznek a többi, nyereségorientált képzési szervezet szolgáltatásaival.
- 59 A fenti megfontolásokra figyelemmel az első három kérdésre a következőképpen kell válaszolni:
- Az OTOC-hoz hasonló szakmai kamara által elfogadott, a vitatott rendelethez hasonló rendeletet az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulása által elfogadott döntésnek kell tekinteni.
 - Az a körülmény, hogy az OTOC-hoz hasonló szakmai kamara jogszabályi követelmény értelmében köteles a tagjai számára szóló kötelező továbbképzési rendszer létrehozására, nem elegendő ahhoz, hogy az általa hozott szabályok ne tartozzanak az EUMSZ 101. cikk hatálya alá, amennyiben e szabályok csak e kamarának tudhatók be.

- Az a körülmény, hogy e szabályok közvetlenül nem befolyásolják e szakmai kamara tagjainak gazdasági tevékenységét, nincs hatással EUMSZ 101. cikk alkalmazására, mivel az e kamarával szemben kifogásolt jogsértés azt a piacot érinti, amelyen az utóbbi maga is gazdasági tevékenységet végez.

A negyedik kérdésről

- 60 Negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az uniós versenyjoggal ellentétes-e az, ha valamely szakmai kamara arra kötelezze tagjait, hogy az alapeljáráshoz hasonló feltételek mellett kizárólag az általa nyújtott továbbképzésen vegyenek részt.
- 61 A portugál kormány megjegyzi, hogy az EUMSZ 101. cikk vitatott határozatban megállapított és az alapeljárás tárgyát képező megsértése nem csupán abból áll, hogy az OTOC tagjai kötelesek kizárólag az utóbbi által nyújtott továbbképzésen részt venni.
- 62 E tekintetben az ügynek a Bíróság rendelkezésére álló irataiból és különösen a vitatott határozatból, valamint a tribunal do comércio de Lisboa határozatából az tűnik ki – amit a Bíróság előtt a tárgyaláson az OTOC és a portugál kormány is megerősít –, hogy az EUMSZ 101. cikk OTOC-kal szemben kifogásolt megsértése a vitatott rendelet elfogadásából áll, amelynek értelmében az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének piaca lényegében mesterségesen felosztásra került, oly módon, hogy az OTOC a piac harmadát magának tartotta fenn, és a piac másik részén hátrányosan megkülönböztető feltételeket kényszerített e szakmai kamara versenytársaira.
- 63 Az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében a közös piaccal összeegyeztethetetlen minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.
- 64 Ennélfogva azt kell megvizsgálni, hogy az alapeljárásban e feltételek teljesülnek-e.
- 65 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat kimondja, hogy ahhoz, hogy valamely döntés, megállapodás vagy magatartás alkalmas legyen a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, objektív jogi vagy ténybeli tényezők összessége alapján kellő valószínűséggel lehetővé kell tennie, hogy közvetlenül vagy közvetetten, ténylegesen vagy lehetségesen olyan irányú hatást gyakoroljon a tagállamok közötti kereskedelmi szerkezetre, amely akadályozhatja a tagállamok között az egységes piac célkitűzéseinek megvalósítását. Ezenfelül e hatás nem lehet jelentéktelen (lásd különösen a C-238/05. sz., Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-11125. o.] 34. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 66 Mivel a vitatott rendelet hatálya a szóban forgó tagállam egészére kiterjed, e rendelet az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre (lásd analógia útján különösen a C-94/04. és C-202/04. sz., Cipolla és társai egyesített ügyekben 2006. december 5-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-11421. o.] 45. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 67 Márpedig a vitatott rendelet által az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének piacára való belépésre vonatkozóan előírt feltételek a jelen ítélet 73–92. pontjában kifejtett megfontolásokra figyelemmel nem elhanyagolható jelentőséggel bírhatnak a Portugál Köztársaságon kívüli tagállamokban székhellyel rendelkező vállalkozások azon döntésében, hogy fejtenek-e ki tevékenységet Portugáliában, vagy sem.

- 68 Azon kérdés kapcsán, hogy a vitatott rendelethez hasonló rendeletnek célja-e vagy hatása-e a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, meg kell jegyezni – amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik –, hogy e rendelet célja az okleveles könyvvizsgálók által nyújtott szolgáltatások minőségének kötelező továbbképzési rendszer létrehozása révén való biztosítása.
- 69 Következésképpen, ha feltételezzük, hogy a hivatkozott rendeletnek nem célja a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, azt kell megvizsgálni, hogy e rendelet milyen hatással van a közös piacon belüli versenyre.
- 70 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a megállapodások hatásainak az EUMSZ 101. cikk alapján történő értékelése megköveteli annak a konkrét keretnek a vizsgálatát, amelybe azok illeszkednek, különös tekintettel arra a gazdasági vagy jogi háttérre, amelyben az érintett vállalkozások működnek, az érintett termékek vagy szolgáltatások jellegére, valamint az érintett piac működésének, illetve szerkezetének tényleges feltételeire (lásd különösen a fent hivatkozott Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 49. pontját).
- 71 Az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése a fenti vizsgálatot nem korlátozza csupán a tényleges hatásokra, mivel annak figyelembe kell vennie a kérdéses döntés közös piacon belüli versenyre gyakorolt potenciális hatását is (a fent hivatkozott Asnef Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 50. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 72 Jóllehet a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia, hogy a vitatott rendelet negatív hatást gyakorol-e vagy gyakorolhat-e a közös piacon belüli versenyre, a Bíróság feladata, hogy ennek érdekében megadja neki az uniós jog értelmezésének azon elemeit, amelyek lehetővé teszik számára a határozathozatalt (lásd ebben az értelemben a C-439/09. sz. Pierre Fabre Dermo-Cosmétique ügyben 2011. október 13-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-9419. o.] 42. pontját).
- 73 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróságnak elsősorban az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzése piacának az e rendeletből eredő szerkezetét kell figyelembe vennie.
- 74 E tekintetben tehát rá kell mutatni, hogy a hivatkozott rendelet kétfajta, az ú.n. „intézményi”, illetve „szakmai” továbbképzést írt elő, amely továbbképzési fajták céljukban, a nyújtani jogosult képzési szervezetek személyében, valamint nyújtandó továbbképzési tanfolyamok időtartamában különböztek.
- 75 Először is meg kell jegyezni, hogy az intézményi továbbképzés vitatott rendelet 3. cikkének (2) bekezdésében meghatározott célja az okleveles könyvvizsgálók figyelmének nem csak az etikai és deontológiai kérdésekre, hanem az egyes „kezdeményezésekre és jogszabályi módosításokra” való felhívása. Mindazonáltal nem kizárt, hogy a releváns jogszabályi fejlődés ugyancsak tárgya legyen a szakmai továbbképzésnek, amely a vitatott rendelet 3. cikkének (3) bekezdése szerint „a szakmához szorosan hozzátartozó témákkal kapcsolatos tanulási és fejlesztési foglalkozásokból” áll. Ezen túlmenően e rendelet 15. cikkének (1) bekezdése értelmében mind az intézményi, mind a szakmai továbbképzés – feltéve, hogy e képzést az OTOC nyújtotta vagy egyenértékűvé minősítette – képzési óránként 1,5 képzési kredit megszerzésére jogosít.
- 76 Ezek az elemek alkalmasak annak bizonyítására, hogy e kétfajta továbbképzés – legalábbis részben – egymással helyettesíthetőnek tekinthető-e – amely kérdést a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.
- 77 Amennyiben ez a helyzet áll fenn, a vitatott rendeletnek az intézményi továbbképzés és a szakmai továbbképzés között a céljuk szerint történő megkülönböztetése nem igazolható. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy amint az a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról szóló bizottsági közlemény (HL 1997. C 372. o.; magyar nyelvű különkiadás

8. fejezet, 1. kötet, 155. o.) 7. pontjából is kitűnik, az érintett termékpiac mindazokat a termékeket és/vagy szolgáltatásokat magában foglalja, amelyeket a fogyasztó a jellemzőik, árak és rendeltetésük alapján egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tart.
- 78 Az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzése piacának a vitatott rendeletből eredő felosztása másodszor a kétfajta továbbképzés nyújtására jogosult képzési szervezetek kijelölésével valósul meg. E tekintetben e rendelet 5. cikkének (2) bekezdéséből kitűnik, hogy az intézményi továbbképzést csak az OTOC nyújthatja. Ezen túlmenően abból az átlagosan 35 kreditből, amelyet az okleveles könyvvizsgálóknak minőségellenőrzésről szóló rendelet 4. cikke (1) bekezdésének e) pontja értelmében az utolsó két évben kell megszerezniük, a vitatott rendelet 15. cikk (2) bekezdéséből következően 12 kreditet kötelezően az intézményi továbbképzés keretében kell megszerezniük.
- 79 Következésképpen a hivatkozott rendelet az OTOC részére tartja fenn az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzése piacának jelentős részét.
- 80 Harmadszor e kétfajta továbbképzés az ezek keretében nyújtandó továbbképzési tanfolyamok időtartamában is különbözik. A hivatkozott rendelet 3. cikkének (2) és (3) bekezdése ugyanis úgy rendelkezik, hogy az intézményi továbbképzés legfeljebb tizenhat óra időtartamú, miközben a szakmai továbbképzés időtartamának több mint tizenhat órának kell lennie.
- 81 E körülmény azzal a következménnyel járhat – amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia –, hogy azok az OTOC-tól eltérő képzési szervezetek, amelyek rövid időtartamú továbbképzési programokat kívánnak nyújtani, ezt nem tehetik meg.
- 82 Ez a szabály torzíthatja a versenyt az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének piacán oly módon, hogy hatással van a kereslet és kínálat megfelelő működésére.
- 83 Negyedszer, miközben a vitatott rendelet arra kötelezi az okleveles könyvvizsgálókat, hogy legalább 12 intézményi képzési kreditet szerezzenek évente, a szakmai továbbképzéssel kapcsolatosan egyáltalán nem ír elő hasonló követelményt. Következésképpen – amint arra a portugál kormány hivatkozik – az okleveles könyvvizsgálók dönthetnek, hogy a fennmaradó 23 kreditet a szakmai továbbképzés vagy az intézményi továbbképzés keretében kívánják-e megszerezni. E körülmény ugyancsak az OTOC által az intézményi továbbképzés keretében nyújtott továbbképzési tanfolyamok tekintetében versenyelőnyt jelenthet, különös tekintettel – a jelen ítélet 80. és 81. pontjában kifejtetteknek megfelelően – azok rövidebb időtartamára, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.
- 84 A kérdést előterjesztő bíróságnak másodszor meg kell vizsgálnia a szóban forgó piacra való belépésnek az OTOC-tól eltérő szervezetek részére nyitva álló feltételeit.
- 85 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy azok a továbbképzést nyújtó képzési szervezetek – a felsőfokú oktatási intézmények és akkreditált szervezetek kivételével –, amelyek képzési kreditek megszerzésére jogosító továbbképzést szeretnének nyújtani, a jogszabály értelmében kötelesek előzetesen az OTOC-tól a nyilvántartásba vételüket kérni. A vitatott rendelet 9. cikkéből következően az OTOC vezetőségének feladata, hogy a nyilvántartásba vételi kérelmeknek helyt adjon, vagy azokat elutasítsa.
- 86 Ezen túlmenően, amennyiben e szervezetek azt szeretnék, hogy az általuk szervezendő továbbképzési tanfolyamok képzési kreditek szerzésére jogosítsanak, e rendelet 12. cikke értelmében minden egyes továbbképzési eseményre nézve kérelmeznie kell az OTOC-nál annak egyenértékűvé minősítését. Ezt a kérelmet legalább három hónappal az érintett továbbképzési esemény előtt kell benyújtani, és annak bizonyos információkat kell tartalmaznia, mint például a szóban forgó esemény díja és részletes programja. A kérelmezőnek tovább minden tervezett esemény tekintetében díjat kell fizetnie az OTOC-nak. Az egyenértékűvé minősítésről vagy annak elutasításáról szóló határozatot e szakmai kamara vezetősége hozza meg.

- 87 Ezen túlmenően nyilvánvaló, hogy egyrészt az OTOC a többi képzési szervezettel versenyben ugyancsak nyújt szakmai továbbképzési tanfolyamokat, és másrészt hogy az OTOC által szakmai továbbképzést nem kell egyenértékűvé minősíteni.
- 88 Márpedig egy olyan torzulásmentes versenyrendszert, mint amelyet a Szerződés előír, csak akkor lehet biztosítani, ha a különböző gazdasági szereplők esélyegyenlősége biztosítva van (a fent hivatkozott MOTOE-ügyben hozott ítélet 51. pontja).
- 89 A jelen ítélet 85–87. pontjában kifejtett elemek azzal a következménnyel járhatnak, hogy a vitatott rendelet nem biztosítja a különböző gazdasági szereplők esélyegyenlőségét.
- 90 Ugyanis, először is a képzési szervezetek által egyrészt az OTOC-nál való nyilvántartásba vétel, másrészt a szakmai továbbképzési tanfolyamok egyenértékűvé minősítése érdekében teljesítendő feltételeket a vitatott rendelet 8. és 12. cikke meglehetősen pontatlanul határozza meg.
- 91 Az olyan szabályozás, amely az OTOC-hoz hasonló jogi személyt azzal a hatáskörrel ruházza fel, hogy egyoldalúan határozzon a továbbképzési tanfolyamok szervezése érdekében benyújtott nyilvántartásba vételi vagy egyenértékűvé minősítés iránti kérelmekről, anélkül hogy e hatáskörhöz korlátokat, kötelezettségeket vagy ellenőrzéseket társítana, azzal a következménnyel járhat, hogy az ilyen hatáskörrel rendelkező jogi személy torzíthatja a versenyt azáltal, hogy a saját maga által szervezett továbbképzési tanfolyamokat részesíti előnyben (lásd analógia útján a fent hivatkozott MOTOE-ügyben hozott ítélet 52. pontját).
- 92 Másodszor, az egyenértékűvé minősítési eljárásnak a vitatott rendelet által előírt megszervezésének módja korlátozhatja a nem az OTOC által nyújtott továbbképzési tanfolyamok kínálatát. Az a tény ugyanis, hogy minden egyes továbbképzési esemény kezdete előtt három hónappal kérelmezni kell az egyenértékűvé minősítést, az OTOC versenytársaira nézve hátrányos lehet, mivel ez az eljárás megakadályozza, hogy egyből aktuális kreditszerzésre jogosító továbbképzési tanfolyamokat nyújthassanak, miközben kötelesek rendszeresen a tervezett eseményre vonatkozó részletes információkat nyújtani.
- 93 Mindenesetre meg kell jegyezni, hogy nem tartozik automatikusan az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya alá a vállalkozások valamely társulásának bármely olyan döntése, amely korlátozza a felek vagy az egyik fél cselekvési szabadságát. Ennek a rendelkezésnek egyedi esetben történő alkalmazásakor ugyanis mindenekelőtt azt az általános közeget kell figyelembe venni, amelyben a vállalkozások szóban forgó társulása meghozta a döntést, vagy amelyben az kifejti a hatását, illetve különösen annak célkitűzéseit kell figyelembe venni (lásd ebben az értelemben a C-3/95. sz. Reisebüro Broede ügyben 1996. december 12-én hozott ítélet [EBHT 1996., I-6511. o.] 38. pontját). Azt is meg kell továbbá vizsgálni, hogy a döntésből eredő versenykorlátozó hatások elválaszthatatlanul kapcsolódnak-e az említett célkitűzések eléréséhez (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 97. pontját).
- 94 A jelen ügyben – amint azt a jelen ítélet 68. pontjában kifejtettük – az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a hivatkozott rendelet célja az okleveles könyvvizsgálók által nyújtott szolgáltatások minőségének biztosítása.
- 95 E rendelet – annyiban, amennyiben létrehozza az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének olyan kötelező rendszerét, amely alkalmas a fejlődés és folyamatos szakmai továbbképzés szükséges biztosítására, és ezáltal hozzájárul a gondos ügyintézéshez a vállalkozások számvitelének és az adózás terén – ténylegesen hozzájárul e cél eléréséhez.

- 96 Továbbá azt kell megvizsgálni, hogy a vitatott rendeletből eredő korlátozó hatásokat ésszerűen az okleveles könyvvizsgálók által nyújtott szolgáltatások minőségének biztosítása érdekében szükségesnek minősültek-e, és hogy a vitatott rendelet hatásai nem lépnek-e túl azon a mértéken, amely e célkitűzés elérésének biztosításához szükséges (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 97., 107. és 109. pontját).
- 97 E tekintetben rá kell mutatni, hogy – a jelen ítélet 73–92. pontjában kifejtett megfontolásokból következően – az esetlegesen a hivatkozott rendeletből eredő versenykorlátozó hatások lényegében a versenynek az érintett piac jelentős részéről való megszüntetésében, illetve e piac másik része tekintetében a hátrányosan megkülönböztető feltételek rögzítésében nyilvánulnak meg.
- 98 Márpedig a versenynek a tizenhat óránál rövidebb időtartamú továbbképzési tanfolyamok tekintetében való megszüntetése semmiképpen sem minősül az okleveles könyvvizsgálók által nyújtott szolgáltatások minőségének biztosítása érdekében szükségesnek.
- 99 Továbbá az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésének piacára való belépés feltételei tekintetében az okleveles könyvvizsgálók által nyújtott szolgáltatások minőségének biztosítására vonatkozó célkitűzést olyan rendszer létrehozásával is el lehet érni, amely egyértelműen meghatározott, átlátható, megkülönböztetésmentes kritériumokon alapul, és a képzési szervezeteknek a szóban forgó piacra való egyenlő belépést biztosít.
- 100 Következésképpen úgy tűnik, hogy ezek a korlátozások túllépnek azon a mértéken, amely az okleveles könyvvizsgálók által nyújtott szolgáltatások minőségének biztosításához szükséges.
- 101 Az alapeljárás felperese arra hivatkozik, hogy a vitatott rendeletre mindenesetre az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdésében előírt mentesség alkalmazandó, illetve az EUMSZ 106. cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozik.
- 102 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy ahhoz, hogy az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdésében meghatározott mentesség alkalmazható legyen, szükséges, hogy az e rendelkezésben előírt négy feltétel együttesen teljesüljön. Először is az érintett döntésnek hozzá kell járulnia az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, másodszor lehetővé kell tennie a fogyasztók méltányos részesedését a megállapodásokból eredő előnyből, harmadszor az érintett vállalkozásokra nem róhat olyan korlátozásokat, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek, negyedszer nem teheti lehetővé, hogy a kérdéses áruk vagy szolgáltatások jelentős része tekintetében megszűnjön a verseny (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Asnef Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 65. pontját).
- 103 Mivel a vitatott rendelet – amint azt a jelen ítélet 97. pontjában megállapítottuk – először is lehetővé teszi az OTOC számára, hogy az okleveles könyvvizsgálóknak szóló továbbképzési szolgáltatások jelentős része tekintetében megszüntesse a versenyt, másodszor pedig – a jelen ítélet 98–100. pontjában hivatkozott indokok miatt – az e rendelet által előírt korlátozások nem minősülnek nélkülözhetetlenek, az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése nem alkalmazható az alapeljáráshoz hasonló ügyekben.
- 104 Az EUMSZ 106. cikk (2) bekezdésére való hivatkozás kapcsán emlékeztetni kell arra, hogy e rendelkezés azt írja elő, hogy az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott vállalkozások olyan mértékben tartoznak a versenyszabályok hatálya alá, amennyiben ezek alkalmazása sem jogilag, sem ténylegesen nem akadályozza a rájuk bízott sajátos feladatok végrehajtását.
- 105 E tekintetben meg kell állapítani, hogy sem az ügy nemzeti bíróság által átnyújtott irataiból, sem a Bíróság elé terjesztett észrevételekből nem tűnik ki, hogy az okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzése olyan általános gazdasági érdeket képviselne, amely a gazdasági élet egyéb tevékenységeihez képest sajátos jelleggel bírna, és hogy még ha feltételezzük is, hogy ez a helyzet állna

fenn, e feladat megvalósítása a Szerződés – különösen a versenypolitika terén előírt – szabályaiba ütközik (lásd analógia útján a C-179/90. sz. *Merci convenzionali porto di Genova* ügyben 1991. december 10-én hozott ítélet [EBHT 1991., I-5889. o.] 27. pontját).

- 106 Mindenesetre az EUMSZ 106. cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozó vállalkozások csak akkor hivatkozhatnak a Szerződés ezen rendelkezésére az EUMSZ 101. cikkbe ütköző intézkedés igazolása érdekében, ha a verseny korlátozása, vagy akár teljes kizárása szükséges a rájuk bízott sajátos feladatok végrehajtásának biztosításához (lásd ebben az értelemben a C-203/96. sz., *Dusseldorp és társai* ügyben 1998. június 25-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-4075. o.] 65. pontját; a C-320/91. sz. *Corbeau*-ügyben 1993. május 19-én hozott [EBHT 1993., I-2533. o.] 14. pontját, valamint a C-393/92. sz. *Commune d'Almelo* ügyben 1994. április 27-én hozott [EBHT 1994., I-1477. o.] 46. pontját).
- 107 Márpedig a jelen ítélet 98–100. pontjában kifejtett indokok miatt úgy tűnik, hogy a vitatott rendelet előírt versenykorlátozások túllépnek azon a mértéken, amely az OTOC-ra bízott sajátos feladatok végrehajtásának biztosításához szükséges, így az EUMSZ 106. cikk (2) bekezdése nem alkalmazható.
- 108 A fenti megfontolásokra tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az OTOC-hoz hasonló szakmai kamara által elfogadott rendelet, amely okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésére vonatkozó rendszert hoz létre az utóbbiak által nyújtott szolgáltatások minőségének biztosítása érdekében, az EUMSZ 101. cikk által tiltott versenykorlátozásnak minősül annyiban, amennyiben – amely kérdést az előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia – az érintett piac jelentős részén e szakmai kamara javára megszünteti a versenyt, és a piac másik részén hátrányosan megkülönböztető feltételeket kényszerít e szakmai kamara versenytársaira.

A költségekről

- 109 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas* (okleveles könyvvizsgálók kamarája) hasonló szakmai kamara által elfogadott, a képzési kreditek szerzéséről szóló rendelethez (*Regulamento da Formação de Créditos*) hasonló rendeletet az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulása által elfogadott döntésnek kell tekinteni.

Az a körülmény, hogy az *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*hoz hasonló szakmai kamara jogszabályi követelmény értelmében köteles a tagjai számára szóló kötelező továbbképzési rendszer létrehozására, nem elegendő ahhoz, hogy az általa hozott szabályok ne tartozzanak az EUMSZ 101. cikk hatálya alá, amennyiben e szabályok csak e kamarának tudhatók be.

Az a körülmény, hogy e szabályok közvetlenül nem befolyásolják e szakmai kamara tagjainak gazdasági tevékenységét, nincs hatással EUMSZ 101. cikk alkalmazására, mivel az e kamarával szemben kifogásolt jogsértés azt a piacot érinti, amelyen az utóbbi maga is gazdasági tevékenységet végez.

- 2) Az *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*hoz hasonló szakmai kamara által elfogadott, a képzési kreditek szerzéséről szóló rendelethez hasonló olyan rendelet, amely okleveles könyvvizsgálók kötelező továbbképzésére vonatkozó rendszert hoz létre az utóbbiak által

nyújtott szolgáltatások minőségének biztosítása érdekében, az EUMSZ 101. cikk által tiltott versenykorlátozásnak minősül annyiban, amennyiben – amely kérdést az előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia – az érintett piac jelentős részén e szakmai kamara javára megszünteti a versenyt, és a piac másik részén hátrányosan megkülönböztető feltételeket kényszerít e szakmai kamara versenytársaira.

Aláírások